

Hiếu Thảo: Món nợ lớn nhất đời người...

ISSN: 2734-9195 11:10 25/08/2025

Xin đừng đợi đến ngày khói hương nghi ngút, ảnh cha mẹ đặt trên bàn thờ mới khóc nghẹn ngào. Xin đừng để chữ “giá như” trở thành nỗi đau giày vò suốt quãng đời còn lại. Nếu còn cha mẹ, bạn còn cả một thế giới.

Tác giả: **Thích Chúc Xuân**

Tạp chí Nghiên cứu Phật học - Số tháng 09/2025

Một bài viết để thương nhớ, để thức tỉnh và để biết ơn... Một lời nhắc trong mùa Vu Lan cho những ai còn may mắn được gọi hai tiếng “Cha Mẹ”

“Ơn cha mẹ sâu như biển trời,

Dẫu đi trọn kiếp, trả chưa vơi một phần”.

Trong cõi nhân gian, giữa bao la những thứ đổi thay, vật vờ theo dòng đời trôi nổi, chỉ có tình yêu thương của cha mẹ là vĩnh cửu, là một ngọn hải đăng soi sáng cuộc đời con, là chiếc bóng dịu dàng theo suốt hành trình trưởng thành của mỗi người con.

Chúng ta, những đứa trẻ từng nép vào vòng tay mẹ khi hoảng sợ, từng nhẩy lên vai cha cười giòn tan giữa tuổi thơ; rồi một ngày lớn lên, rời xa mái nhà, mang theo ước mơ, hoài bão, tham vọng và cả những toan tính mưu sinh. Ta mãi mê bận rộn, mãi mê với đời mà quên mất rằng, nơi quê nhà, vẫn còn hai con người lặng lẽ dõi theo, chờ đợi, chỉ mong một tiếng gọi thân quen từ con: “Cha ơi, Mẹ ơi...”.

1. Tình Cha Mẹ: Ánh sáng bất diệt trong cõi tạm trần gian

Đức Phật dạy rằng:

“Trong tất cả những điều ác, bất hiếu là tội nặng nhất”. (1)

Không phải ngẫu nhiên mà đức Phật đã đặt “Hiếu Kính Cha Mẹ” làm nền tảng đạo đức căn bản của con người. Bởi cha mẹ không chỉ là đấng sinh thành mà còn là người chở che, dưỡng nuôi, dạy dỗ và sẵn sàng đánh đổi cả cuộc đời mình để con khôn lớn thành nhân chi mỹ.

Cha - người đàn ông ít nói, chẳng mấy khi thể hiện tình cảm qua lời. Nhưng đằng sau những lần im lặng ấy là cả một trời yêu thương lặng thầm. Là bờ vai vững chãi ta từng nép vào khi vấp ngã. Là đôi bàn tay chai sần sớm hôm gánh gồng cuộc sống, gom nhặt từng đồng để con đủ ăn, đủ học, đủ đầy như bao người.

Mẹ - người phụ nữ dịu dàng như giọt sương sớm, ấm như ánh nắng ban mai. Mẹ không cần gì cho mình. Mẹ chỉ mong con bình an. Mẹ có thể nhịn đói - khát, nhưng không để con thiếu bữa. Mẹ có thể âm thầm khóc cả đêm, nhưng vẫn cười nhẹ nhàng khi sáng con thức giấc. Mẹ là người luôn tha thứ, luôn đợi chờ, luôn yêu thương ta ngay cả khi thế giới quay lưng.

2. Tuổi trẻ và sự vô tâm đáng sợ

“Có những điều chỉ khi mất đi, ta mới nhận ra đó là tất cả”.

Tuổi trẻ thường mang trong mình sự tự cao vô thức, thường cho mình đã lớn, đã đủ lông đủ cánh không cần phải dựa vào cha mẹ. Ta nghĩ rằng tự do là rời xa

mái nhà. Ta ngỡ rằng thành công là phải bước chân vào thế giới rộng lớn ngoài kia. Ta từng cau mày trước những lời nhắc nhở của mẹ, từng lảng tránh ánh mắt nghiêm nghị của cha. Những tiếng gọi trở nên ít dần, những bữa cơm bên mâm cơm gia đình trở nên hiếm hoi.

Cho đến khi...

Ta va vấp giữa đời. Ta chênh vênh giữa những đêm dài mất ngủ. Khi trái tim rướm máu vì tổn thương, ta mới thẳng thốt nhận ra: nơi duy nhất luôn dang tay đón ta trở về, chỉ có cha mẹ. Không ai yêu thương ta vô điều kiện như họ. Không có cái ôm nào ấm bằng vòng tay của cha, không có giọng nói nào dịu dàng như lời mẹ ru.

Đi trăm nơi, không đâu ấm áp bằng nhà

Gặp vạn người, không ai tốt bằng cha mẹ.

Khi cha mẹ còn, ta còn cả bầu trời. Nhưng một ngày họ không còn nữa... cả thế giới như sụp đổ.

Tôi từng quen một người bạn, anh ấy luôn bận rộn với công việc ở thành phố, hiếm khi gọi về cho mẹ. Một ngày, anh nhận tin mẹ qua đời đột ngột. Anh ấy nói rằng, điều anh hối hận nhất là chưa từng nói ‘Con yêu mẹ’ khi mẹ còn sống. Những giọt nước mắt muện màng ấy là bài học đau đớn cho bất kỳ ai còn cha mẹ.

3. Hiếu đạo: Nền tảng đạo lý ngàn đời của dân tộc

Từ ngàn đời, lòng hiếu thảo đã được coi là chuẩn mực cao quý nhất của đạo làm người trong truyền thống Việt Nam. Như ca dao xưa từng viết:

“Công cha như núi Thái Sơn,

Nghĩa mẹ như nước trong nguồn chảy ra.”

“Vời vợi non cao ơn dưỡng dục.

Mênh mông biển rộng đức sinh thành”.

Từng thế hệ người Việt đã lấy chữ “Hiếu” làm gốc. Trong “Tam cương ngũ thường”, chữ hiếu đứng đầu. Lễ Vu Lan Báo Hiếu, một trong những ngày lễ lớn nhất của Phật giáo, không chỉ là nghi thức tôn giáo, mà còn là lời nhắc nhở cho mỗi người con nhớ về cội nguồn, về ơn sinh dưỡng, về phúc đức tổ tiên.

Vì thế cứ vào dịp tháng 7 Âm lịch, tại các ngôi Chùa đều tổ chức Pháp hội “Vu Lan báo hiếu” với những nghi lễ trang trọng, thiêng liêng, thu hút hàng ngàn người dân đủ mọi giới, không phân biệt tôn giáo đến tham gia, với các nội dung như giảng về đạo hiếu, lễ bông hồng cài áo, thả đèn hoa đăng, lễ cầu siêu... Những bông hồng được cài lên ngực áo, nhiều đèn hoa đăng được thắp sáng thể hiện tình yêu thương, lòng biết ơn, sự kính trọng đối với cha mẹ, ông bà, tổ tiên. Nghi thức là vậy, nhưng có lẽ chẳng có nghi thức nào đẹp bằng lòng biết ơn, việc làm thiết thực trong chăm sóc ông bà, cha mẹ hằng ngày, luôn kính trên nhường dưới, sự sẻ chia, giúp đỡ giữa các thành viên trong gia đình... Chỉ khi đó chữ hiếu mới được thể hiện trọn vẹn nhất.

“Một lòng thờ mẹ kính cha

Cho tròn chữ hiếu mới là đạo con”.

Người xưa từng nói: “Con không chê mẹ khó, chó không chê chủ nghèo.” Vậy mà thời hiện đại, lắm người bận rộn mưu sinh, chạy theo hào nhoáng vật chất, mà vô tình biến mình thành kẻ vô tâm. Có người thành đạt nhưng để cha mẹ sống cô đơn nơi nhà cũ, chờ từng bữa cơm sum vầy. Đó không phải là thành công đích thực.

Có một nơi không bao giờ tính phí ở, ăn uống, đó là nhà. Có một người luôn la mắng, trách phạt bằng những trận đòn roi nhưng lòng cũng đau không kém, đó là mẹ. Có một người luôn dang tay chào đón khi ta thất bại trở về, đó là cha.

Hãy nhớ: thành công không phải là vinh quang ngoài xã hội, mà là được thấy cha mẹ cười mỗi ngày, sống thanh thản, an nhiên bên con cháu.

4. Yêu thương khi còn có thể

Khi cha mẹ còn sống, ta thường ngại ngần nói lời yêu thương. Ta sợ bị cho là “sến”, là “yếu mềm”. Ta quên rằng... chẳng ai sống mãi với ta cả đời.

Một ngày nào đó, khi không còn được nghe tiếng mẹ gọi “con ơi”, không còn ánh mắt cha ngóng ra cửa mỗi chiều... ta mới hiểu, yêu thương chưa nói kịp, đã hóa thành muộn màng.

“Cha Mẹ mất rồi, con mới hiểu

Mồ côi đâu phải là không còn cha mẹ,

Mà là không còn người dõi theo ta đến cuối đời”.

Có biết bao người chỉ khi cha mẹ mất đi mới bắt đầu cúng kiếng, hối hận, làm lễ thật to, mời khách thật đông... nhưng tất cả chỉ là hình thức. Bởi người cần được yêu thương đã không còn nghe thấy nữa.

Đừng chờ đến khi chỉ còn một tấm ảnh thờ mới ước gì mình hiếu và hiếu thảo cha mẹ sớm hơn.

5. Thực hành hiếu thảo trong đời sống hiện đại

Đôi khi trong dòng đời mải miết này, rất nhiều người trong chúng ta đã và đang bị những mối quan hệ bên ngoài cuốn lấy, mặc nhiên cho rằng mối quan hệ tình thân là điều hiển nhiên phải có nên ít quan tâm. Mãi cho đến khi đáng sinh thành không còn thì mới nhận ra và dành cho họ những điều mà họ đáng lý ra phải được nhận từ lâu.

Sinh thời khi được phật tử hỏi là làm thế nào để báo hiếu khi cha mẹ đã qua đời, Thiền sư Thích Nhất Hạnh đã khuyên những ai còn cha, còn mẹ thì hãy tìm cách báo hiếu ngay khi họ còn sống. Khi cha mẹ còn trên thế gian, làm được gì để cha mẹ mỉm cười hạnh phúc thì ta nên làm ngay. Đừng đợi đến khi cha mẹ mất rồi mới tìm cách báo hiếu.

Trong nhịp sống bận rộn, việc thực hành hiếu thảo có thể bắt đầu từ những điều nhỏ:

+ *Duy trì liên lạc*: Nếu không thể về nhà thường xuyên, hãy tạo thói quen nhắn tin hoặc gọi điện cho cha mẹ mỗi ngày, mỗi tuần. Một câu hỏi thăm đơn giản như: “Con khỏe, cha mẹ thế nào?” “Hôm nay mẹ ăn gì?” cũng đủ khiến cha mẹ ấm lòng.

+ *Dành thời gian bên cha mẹ*: Về nhà thường xuyên hơn, không phải chỉ khi có việc quan trọng. Cùng cha mẹ đi dạo, ăn uống, hoặc xem một bộ phim. Những khoảnh khắc này quý hơn mọi món quà đắt tiền.

+ *Lắng nghe và thấu hiểu*: Hãy kiên nhẫn nghe cha mẹ kể chuyện, dù có thể là những câu chuyện quen thuộc. Đó là cách thể hiện sự quan tâm chân thành.

+ *Sống tử tế*: Sống có trách nhiệm, tránh làm điều bất thiện để cha mẹ yên tâm và tự hào.

+ Và đừng bao giờ tiếc một cái ôm, một câu nói: “Con yêu cha mẹ”.

“Hãy yêu cha mẹ khi họ còn sống, Vì trên đời, điều đau đớn nhất là...”

Yêu thương chưa kịp nói, người đã đi xa”.

Hiếu thảo không cần phải là những việc lớn lao, đôi khi chỉ là một cái ôm, một lời hỏi han, hay một bữa cơm quây quần.

6. Trích vài lời Phật dạy về chữ Hiếu

Phật giáo luôn coi hiếu thảo là nền tảng của mọi thiện nghiệp, phải thừa nhận rằng đức Phật đặc biệt nhấn mạnh đến hiếu hạnh, lợi ích của hiếu hạnh và làm thế nào để báo đáp hiếu hạnh có hiệu quả cao và công đức lớn.

- *“Nếu có người vác cha trên vai trái, mẹ trên vai phải đi vòng quanh núi Tu-di trăm ngàn kiếp, chưa chắc đã trả được ơn sinh thành.”(2)*

- *“Vui thay, hiếu kính mẹ! Vui thay, hiếu kính cha!”(3)*

- *“Người con nào giàu có mà không biết hiếu thảo phụng dưỡng cha mẹ đó là cửa ngõ đưa đến bại vong.”(4)*

- *“Cùng tốt điều thiện không gì hơn hiếu. Cùng tốt điều ác không gì hơn bất hiếu”(5)*

- *“Làm con đối với cha mẹ đem chút lễ mọn hiếu dưỡng thì được phước vô lượng, trái lại làm ít điều bất thiện đối với cha mẹ tội cũng vô lượng.”(6)*

- *“Thờ trời đất quỷ thần không bằng có hiếu với cha mẹ, vì cha mẹ là hai vị thần minh cao nhất trong các thần minh.”(7)*

- *“Ai thành tựu thân làm ác với cha mẹ, lời nói ác đối với cha mẹ, ý nghĩ ác đối với cha mẹ; không biết ơn, không trả ơn, sẽ tương xứng rơi vào địa ngục và hiện đời sẽ bị đau khổ.”(8)*

Hiếu không chỉ là chăm lo cơm nước, mà còn là giữ đạo làm người, sống có nhân có đức, không làm điều bất thiện để cha mẹ được thơm lây, không phải buồn lòng. Người con hiếu thảo là người biết tu tâm dưỡng tính, sống chân yên tâm.

7. Con nợ cha mẹ cả một đời...

Trong cuộc đời, ân tình cha mẹ chính là món nợ ta khó trả một cách trọn vẹn nhất. Tất nhiên, nợ ở đây không chỉ thuần túy là nợ về của cải vật chất, mà còn là món nợ tinh thần, mắc nợ dài dài, nợ cả đời... Cả cuộc đời này, món nợ lớn nhất mà chúng ta mang, chính là mắc nợ cha mẹ, mắc nợ hai người đã sinh ra ta.

“Con nợ cha mẹ một lời xin lỗi,

Vì những vô tâm chẳng thể lấy lại bao giờ”.

Con nợ mẹ những bữa cơm mẹ đã bỏ dở để chăm sóc con khi con đau.

Con nợ cha những lời răn dạy nghiêm khắc mà giờ mới thấm là tình thương.

Con nợ cả thanh xuân mẹ đã chôn vùi trong căn bếp chật hẹp, nơi luôn chờ đợi con trở về.

Con nợ ánh mắt cha khắc khổ, tảo tần, mà suốt đời không một lần trách con.

Con nợ mẹ cả một đời vất vả,

Con nợ cha những tháng năm cực nhọc,

Con nợ cha mẹ, cho con thân thể này, khối óc này. Con nợ cha mẹ, một đời hy sinh;

Con nợ cha mẹ, những lời răn dạy;

Con nợ cha mẹ, nợ cả một đời yêu thương vô điều kiện;

Con nợ mẹ một lời xin lỗi, nợ cha một lời cảm ơn..

Mẹ là biển cả thênh thang

Cha là ngọn núi cao sang giữa đời Cho con cuộc sống tuyệt vời

Với bao no ấm từ thời ấu thơ.

Giờ đây, khi con trưởng thành, khi chông chênh giữa dòng đời, con chỉ muốn nói một điều duy nhất: *“Cha mẹ ơi, con thương cha mẹ biết bao!”*.

Cha mẹ sinh ra ta, nuôi dạy ta, chăm sóc, dung dưỡng ta lớn nên thành người. Công ơn to lớn ấy, báo đáp cả đời cũng không hết. Nếu không hiếu thảo với cha mẹ thì thành công hay quan to chức lớn cũng... bằng không.

8. Nghĩ về Cha Mẹ

Nếu bạn đọc đến đây, và trái tim bạn bỗng nhói lên, đó không phải là ngẫu nhiên. Có thể là vì bạn đã lâu chưa về nhà, đã lâu chưa hỏi han cha mẹ. Có thể trong lòng bạn đang có một khoảng trống, mà chỉ có cha mẹ mới lấp đầy được.

“Dẫu ngoài kia có bao sóng gió,

Nhà, vẫn là nơi ấm áp nhất.

Dẫu có gặp bao người,

Không ai yêu ta như cha mẹ”.

Xin đừng đợi đến ngày khói hương nghi ngút, ảnh cha mẹ đặt trên bàn thờ mới khóc nghẹn ngào. Xin đừng để chữ “giá như” trở thành nỗi đau giày vò suốt quãng đời còn lại.

Nếu còn cha mẹ, bạn còn cả một thế giới.

Đời người rất ngắn, người nên quý trọng thì phải coi trọng kịp thời, nhất định phải biết trân quý từng giây phút tốt đẹp có cha mẹ ở bên.

Hôm nay, nếu bạn còn cơ hội, hãy gọi về, hãy dành thời gian trở về nhà thăm cha mẹ, hãy yêu thương... trước khi quá muộn.

“Cha Mẹ ơi, con viết bài này,

Bằng nước mắt chảy vào tim nhỏ,

Bằng bao kỷ niệm thời thơ ấu,

Với những điều con chưa kịp nói...”.

Tác giả: **Thích Chúc Xuân**

Tạp chí Nghiên cứu Phật học - Số tháng 09/2025

CHÚ THÍCH:

(1) Kinh Thi-ca-la-việt (*Sangīti Sutta* – Trường Bộ Kinh, *Dīgha Nikāya* 33)

(2) Kinh Báo Ân Cha Mẹ (*Phụ Mẫu Ân Nan Báo Kinh*) – Hán tạng, Đại chính tân tu Đại tạng kinh, Tập 16, số 685, phẩm thứ nhất.

(3) Pháp cú kinh (*Dhammapada*), câu 194 (dịch theo bản Pāli)

(4) Tăng Chi Bộ Kinh (*Anguttara Nikāya*), chương Thập pháp (AN 10.75)

(5) Kinh Hiếu Tử (Đại tạng Hán văn, T16, số 685)

(6) Kinh Tăng Nhất A-hàm (T02n0125), phẩm Hiếu Dưỡng

(7) Kinh Thiện Sanh (Thiện Sinh Tử Kinh)

(8) Kinh Tăng Chi Bộ (*Anguttara Nikāya*), AN 10.35